

КОНСТИТУТСИЯИ ЧУМХУРИИ ТОЧИКИСТОН – БАХТНОМАИ МИЛЛАТИ ТОЧИК

Конститутсия зербино ва аркони давлатдорист, зеро он конуни асосии хар давлат буда, тамоми санадҳои конунгузори дигар дар асоси он тахия, қабул ва амалӣ мегарданд. Бар ин маъно, асосҳои ҳуқуқии тағйироти қуллӣ ва пешрафти минбаъдаи ҷомеаи тоҷикон, бавижа шакли нави давлатдорӣ, низоми мақомоти нави ҳокимияти давлатӣ, таъмини арзишҳои воқеан олии инсон ва ҳуқуқу озодихои он ва муҳимтар аз ҳама, танзими муносибатҳои нави ҷамъиятӣ дар асоси ин ҳуҷҷати муҳим ба вучуд омаданд. Мусаллам аст, ки то имрӯз дар Тоҷикистон панҷ маротиба (солҳои 1929, 1931, 1937, 1978 ва 1994) Конституция қабул гардидааст. Агар чор Конституцияи аввал дар замони шӯравӣ ва аз ҷониби мақомоти намояндагӣ қабул шуда бошанд, Конституцияи охирон замони истиқлол ва тариқи раъйпурсии умумихалқӣ қабул гардидааст ва он дар таърихи давлатдории тоҷикон нахустин санади олии меъёрии ҳуқуқиест, ки ҳамраъӣи халқи тоҷикро бевосита ифода мекунад.

Маврид ба зикр аст, ки қори тахияи Конституцияи мазкур ханӯз дар замони Шӯравӣ аз соли 1989 ва махсусан, пас аз Истиқлоли давлатии Тоҷикистон то соли 1994 идома дошт, вале танҳо дар давраи Сарвари давлат будани мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва бо ташаббуси ӯ қабули Конституция бо роҳи раъйпурсии умумихалқӣ баргузор карда шуд. Маҳз ҳамин давлатмард тавонист дар солҳои авҷи ҷанги шаҳрвандӣ, нооромии сиёсӣ, вазъияти муташанничи иқтисодиву иҷтимоӣ тахияи лоиҳаи Конституция ва баргузориҳои маъракаи раъйпурсӣ оид ба қабули Конституцияро таъмин созад. Сардори давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар гузориши худ дар иҷлосияи 48-уми Маҷмааи қулли СММ аз 30-юми сентябри соли 1993 иброз дошта буд, ки ҳоло дар Тоҷикистон қор аз болои тахияи лоиҳаи Конституцияи нав идома дорад ва дар он ҳамаи масъалаҳои ба таъмини ҳуқуқҳои инқорнашавандаи инсон дахлдор ба эътибор гирифта мешавад.

Ба бӯҳрони шадиди иқтисодӣ ва сиёсии кишвар нигоҳ накарда, бо иқдоми Сарвари давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон гурӯҳи қалони мутахассисону қоршиносон дар моҳҳои сентябр-октябри соли 1993 ба кишварҳои қорича, аз қабилӣ Шветсария, Туркия, Иёлоти Муттаҳидаи Амрико қорои омӯзиши таҷрибаи конституционӣ фиристода шуданд. Аз ин сабаб бо вучуди дар давраи ҷанги шадиди шаҳрвандӣ тахияи гаштани Конституция, аъзои гурӯҳи қорӣ тавонистанд, ки дар он бехтарин дастовардҳои таърихи конституционализми мамолиқи мутараққӣ, таҷрибаи байналмилалӣ инкишофи

демократия ва падидаҳои он, принципҳои умумии байналмилалӣ ва концепсияи ҳуқуқи фитриро инъикос намоянд ва дар натиҷа Конститутсияи мазкур аз ҷониби коршиносони байналмилалӣ баҳои баланд гирифта, ба катори панҷ конститутсияи бехтарини ҷаҳон эътирофу ворид гашт. Бо назардошти ин, бо боварии комил метавон гуфт, ки баргузор кардани маъракаи раъйпурсӣ дар соли 1994 яке аз намунаҳои барҷастаи қаҳрамонӣ ва маҳорати баланди сиёсӣ доштани Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҳисоб меравад.

Бешубҳа, метавон таъкид намуд, ки бо азму иродаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон яке аз аввалин тадбирҳои муҳимме, ки ханӯз дар оғози давраи соҳибистиклолӣ амалӣ гардид, қабули ҳамин ҳуҷҷати муҳим - Конститутсия ва дар заминаи он ташаққул ёфтани низоми нави конунгузории кишвар ба ҳисоб мерафт. Дар як давраи аз нигоҳи амниятӣ ва сиёсӣ ниҳоят ҳассос тариқи раъйпурсии умумихалқӣ қабул намудани Конститутсияи Тоҷикистон аз ҷумлаи бузургтарин дастовардҳои даврони соҳибистиклолии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки дар меҳвари он иродаи бузургу ҷасурунаи Эмомалӣ Раҳмон қарор дорад. Маҳз ҳамин санади тақдирсоз тавонист заминаи мустаҳкамҳои ҳуқуқии бунёди давлатдорӣ муносири миллӣ, асосҳои сохтори конститутсионӣ, қафолати таъмини соҳибхитиёрӣ ва хифзи манфиатҳои миллиро фароҳам оварад, ки ба сиёсати дурбинона ва санҷидашудаи Президенти Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон алоқаманд мебошад.

Тавре зикр кардем, Конститутсияи амалкунанда дар тафовут аз конунҳои асосии пешини Тоҷикистон нахустин конститутсияест, ки бевосита аз ҷониби халқ бо роҳи раъйпурсии умумихалқӣ қабул гардидааст, яъне дар таърихи давлатдорӣ тоҷикон аввалин маротиба ҳамраъӣи миллат роҷеъ ба масоили асосҳои сохтори конститутсионӣ – ҳусусият, сохтор ва таркиби давлат, вазъи ҳуқуқии инсон, иттиҳодияҳои онҳо, асоси иқтисодии давлат, самтҳои асоси сиёсати ҳоричии он, инчунин ҳуқуқ, озодӣ ва вазифаҳои асосии инсон ва шаҳрванд, тартиби ташкил ва таҷзияи ҳокимияти давлатӣ дар ҳамин санад ифода гардид. Бо қабули Конститутсия ҳамраъӣи ақсари аҳолии тамоми маҳаллу минтақаҳои гуногуни Тоҷикистон маълум гардида, заминаи ваҳдати миллӣ гузошта шуд. Ин ҷо бояд маҳсус таъкид сохт, ки мардуми тамоми маҳалҳои Тоҷикистон, дар он рӯзҳо шояд ақсарият мазмуну моҳияти муқаррароту арзишҳои дар Конститутсия ифодаёфтаре дуруст дарк карда наметавонистанд, вале фикр мекунам, онҳо ҳеле ҳуб дарк карда буданд, ки қабули Конститутсия дар роҳи ваҳдату ягонагӣ ва побарҷоии давлати соҳибхитиёри тоҷикон заминаи устувор хоҳад гузошт. Гайр аз ин, Конститутсияро ҷонибдорӣ кардани ақсари қулли мардуми кишвар ифодагари боварию эътимоди онҳо ба Сарвари давлат ва сиёсати пешгирифтаи ӯ буд.

Лозим ба ёдоварист, ки санаи 6-уми ноябри соли 1994 дар як вақт бо қабули Конститутсия Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон нахустин бор бевосита аз

чониби халк хамчун Президенти кишвар – сарвари давлат ва хокимияти ичроия (Хукумат) интихоб гардид ва бо ин интихоби такдирсоз рохи дурахшон ва вахдату якдили миллат муайян карда шуд. Тавре равиши минбаъдаи воқеияти таърихӣ нишод дод маҳз хамин интихоб сабабгори пойдору побарҷо мондани давлати тоҷикон ва вахдати миллат гашт. Миллати тоҷик маҳорати роҳбарӣ ва кордонӣ сиёсатмадории муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро дар ду соли Раиси Шӯрои Олӣ буданаш эҳсос намуда, ӯро Президенти кишвар интихоб кард ва Пешвои худро дар ин рӯз бевосита ва бехато дарёфт намуд. Яъне маҳз хамон насли тоҷик, ки Конститутисияро қабул карда буд, нахустин маротиба муҳтарам Эмомалӣ Раҳмонро ба мансаби президентӣ интихоб намуд. Маҳз хамин насли халқи тоҷик худро дар назди наслҳои гузашта, ҳозира ва оянда масъулу вазифадор дониста, таъмини соҳибхитиёрии давлати худ ва рушду қамоли онро дарк намуданд ва Конститутисияро қабулу эълон дошанд. Аз ин рӯ, ҳар як шахрванде, ки дар интихобот ва раёйпурсии 6-уми ноябри соли 1994 иштирок намудааст, ба андешаи мо, дар қори пойдории давлати тоҷикон нақши муҳим гузошта, барои наслҳои минбаъда бояд шоистаи арҷгузориву қадршиносӣ бошад.

Қадршиносии қори ин нафарон ва муқаддас донишани Конститутисия аз чониби мо ва наслҳои оянда, пеш аз ҳама, дар риояю иҷрои бемайлони меъёрҳои қонуни асосӣ ифода мегардад. Бо назардошти ҳамаи ин гуфтаҳо насли имрӯзу оянда ва маҳсусан ҷавононро зарур аст, ки ба қадрӣ тинчию осоиштагӣ, вахдату ягонагӣ ва озодию истиклоли миллии дар Конститутисия эълонгашта расида, дар қору пайқори ҳаррӯзаашон қоидаҳои муқаррарқардаи Конститутисияи кишварро ба роҳбарӣ гирифта, баҳри ободии кишвар ва хифзи истиклолу якпорчагии он ҳамаҷарафа талош варзанд.

Ҳасанова З.М. -муаллими калони кафедраи эпидемиологияи ДТТ